

D. T. K. Poutníci Praha

Celoživotní činnost

TRAMPING

Michal Soukup

2014

ÚVOD

Hned na začátku bych rád upozornil, že tématem, kterým se chci zabývat je spíše životní názor a přesvědčení než hra. Ale určitě je možné trampování pojmout i jako hru, zvláště chceme-li vést děti k lásce k přírodě, jejímu poznávání a pobytu v ní.

KOMU JE PRÁCE URČENA

Níže uvedené pojednání je určeno vedoucím a rádcům jako možný námět, jak rozšířit činnosti, které děláme s oddílem. Může být inspirativní i pro samotné členy.

VÝVOJ TRAMPINGU

Co předcházelo trampingu

V roce 1902 založil anglický přírodovědec, spisovatel, malíř a především milovník přírody Ernest Thomson Seton hnutí Woodcraft Indians. Hlavní myšlenkou Woodcraftu, termínu, který se u nás překládá jako „Lesní moudrost“, je pobyt v přírodě s minimálním počtem civilizačních prostředků. A to pobyt, který nevede ke ztrátám na zdraví nebo na vztahu k přírodě. Myšlenka Woodcraftu vede k napodobování domorodých národů, zvláště amerických indiánů. Jde o čerpání ze zkušeností, znalostí a sounáležitosti s přírodou těchto „divošských“ národů pro naše vlastní pobývání v ní. Tyto zkušenosti jsou neocenitelné, protože jsou sbírané stovky let a předávané z generace na generaci a znovu a neustále prověřované v divoké přírodě.

Této krásné a mírumilovné myšlenky si brzy povšiml anglický generál Baden Powell, který si uvědomil sílu možnosti ovlivnit výchovu dětí a jako armádní důstojník přidal k Setonovým vytyčeným ideám vojenské prvky a řád, ale tím i nádech militarismu (stejnokroje, nástupy, trubky, oddělení dle pohlaví....) a dal první impuls pro vznik Skautingu. Tímto vojenským drilem a poslušností však svázal volnost Setonova Woodcraftu, který byl obrazem nespoutanosti a svobody Indiánovi. Proto také symbolem lesní modrosti jsou nejen bizoní rohy, představující sílu, ale i kruh zpodobňující právě svobodu a volnost, které si každý Indián vážil.

Vznik trampingu

Právě tento vojenský řád, který odlišuje Woodcraft od skautingu se bezděky stal podnětem a motorem vzniku trampingu, který se opět vrací k volnosti, kterou zvláště mladí lidé v období vzdoru vyhledávají a vyžadují. Proto se také prvním trampům v období již před Velkou válkou říkalo „Divocí skauti“. Pověštinou to byli skauti, kteří již nechtěli být svázaní řádem a

poslušností. Chtěli vyrazit v sobotu odpoledne po práci do přírody po svém. Kam chtěli a jak chtěli. Označení tramp přijali až později, kdy narazili při četbě Londonova díla „Cesta“ právě na anglický výraz „Tramp“, který v podstatě nahrazoval české slovo „tulák“. Prvním trampům, těm, co jezdili na divoko, se také říkalo „ohníčkáři“. Dnes často s pejorativním nádechem „kotlíkáři“.

Pravěk trampingu

Touhu po svobodném toulání, spaní pod širým nebem, sezení u ohňů, ale i svérázný způsob odívání, jednání či jména trampů ovlivňovaly již v prvních letech Československé republiky promítané americké filmy z divokého západu, a tak můžeme sledovat první trampy (povětšinou odrostlé bývalé skauty) nejprve v době indiánské, následované dobou kovbojskou, kanadskou.... Od třicátých let ovlivňoval skauting, ale i tramping také Jaroslav Foglar, který svou literární tvorbou mládeži vštěpoval vysoké mravní hodnoty a motivoval ji k pobytu v přírodě. Každá doba, každá parta má svůj zvláštní způsob odívání. Všechny však spojuje láska a obdiv k přírodě a kamarádství, které je v trampingu všeobjímající a vše prorůstající prvek.

Protože první trampové jsou vesměs Pražáci, prvními místy, která ohníčkáři „objevují“ jsou dolní toky řek poblíž Prahy. Nejdříve trampové vstupují do neprostupných a divokrásných Svatojánských proudů (přibližně 10-ti kilometrový úsek řeky Vltavy (trampy přezdíváné „Velká řeka“), pronikají i údolími, která vedou do „neznámých míst“ jako Károvské údolí nebo od Libřice („Librajdy“) po Záhořanském potoce. Další řeky, jejichž tok trampové prozkoumávají, jsou Sázava („Zlatá řeka“), Kocába („Hadí řeka“), Berounka („Stará řeka“). Trampům začaly ukazovat svá tajemství i Brdské hvozdy.

Kamkoliv by v těchto místech zabloudil náhodný poutník nebo lesník, viděl by v sobotu večer na břehu řeky nebo v hlubokých soutěskách potoků ohníček a okolo něj tlupu kamarádů, s kytarou a dobrou náladou. V meziválečném období by jistě nepřehlédl sombrera, košty u pasu proklatě nízko, ale také to, že u ohně sedí trampové obou pohlaví, zvyk taktéž odlišující „divoké skauty“ od skautů. Na tento „nešvar“ si ve třicátých letech posvítí zemský policejní prezident Kubát, který svou vyhláškou zakazuje společný pobyt nesezdaných a nechává četníky vyrazit na inspekce do lesů a chat a rozhánět kamarádské kruhy.

Leč i někteří trampové se po letech divokého ježdění chtějí usadit. A tak vznikají první trampské sruby. Poblíž první chajdy si kamarád postaví druhou (samozřejmě s pomocí celé party), pak už stojí třetí, čtvrtá... Ještě nezapomenout na nějaké vzletné jméno, ideálně opsané z nějakého westernu, osadní ohniště, osadní vlajku, totem a máme tramskou osadu jako ze žurnálu. Jen pro úplnost - obvyklým stavebním materiálem na tyto chatky bývaly bedýnky od margarínu, které chudí trampové získávají od hokynářů.

A tramping má od této chvíle dvě cesty, jedna je ta osadní chatová, která pěstuje sport (především nohejbal, volejbal, box, vodáctví) a druhá je ta čistější v původní myšlence, totiž volně jezdit kamkoliv do přírody a pobývat tam na divoko každý volný víkend. A to se také stává jakousi životní filozofií, přesvědčením a náplní.

Tramping je ryze československá národní záležitost. Všude na světě je možné potkávat lidi, které to táhne do přírody, ale jen od Aše po Michalovce potkáme skutečné trampy.

Každá doba přinášela překážky a nepochopení, která se stavěla proti svobodnému a neorganizovanému trampingu. Za první republiky to byla například již výše zmiňovaná Kubátova vyhláška. Naprostý útlum trampingu nastal za Protektorátu, kdy individua potulující se po lesích byla pro tehdejší režim naprosto nečitelná, v mnohém připomínala odboj, a proto byli trampové pronásledováni. Za všechny jmenujme alespoň Jerryho Packarda, šerifa Brdské zimní armády - party otužilých trampů, kteří jezdili do Brdských kopců i za třeskutých mrazů. A právě tohoto Packarda Gestapo zatkl a nakonec byl umučen v Osvětimském koncentračním táboře. Tehdy prostě platilo parafrázované pravidlo z Far Westu: „Mrtvej tramp, dobrej tramp“. Po válce přichází totalitní režim komunismu. I v této společnosti bylo jistější mít přehled o lidech, kdo co dělá, za jakým účelem, není-li to podvrtný živel apod. A to u neorganizovaných a nečitelných trampů jistě nebylo. Horší pro režim bylo to, že je nebylo možné zakázat, přejmenovat, změnit vnitřní pravidla či ustanovit nové vedení. Trampové žádné společné stanovy nebo vedení nemají. Pouze si osady volí šerify, ale jinak nejsou nikým a ničím řízeni. Jiné to bylo u Skatů nebo Woodcrafterů. Ti totiž mají celonárodní vedení a stanovy. A tak došlo k zákazu jejich činnosti a nadále bylo možné být pouze Pionýrem či Svazákem. Ale nejde-li trampy zakázat, lze je alespoň pronásledovat, rozhánět potluchy, vracet vystoupivší trampy zpět do vlaku, vyhazovat trampské kempy do vzduchu a jinak znepríjemňovat jejich trampský život. Přesto tramping dokázal v nezmenšené míře a živelnosti přežít socialistický totalitní režim.

Tramping dnes

Ale co dnešní doba? Přeje trampům? Konečně máme zase svobodu, nikdo nám nezakazuje jezdit do lesů. Takže tramping rozkvétá? Žel nikoliv. Nepřítel trampingu je ještě více nebezpečný a zavilý než dříve. Není totiž na první pohled vidět, tváří se přátelsky a nevinně. O to podvrtnější je. Kdo je tedy nepřítelem? Je to právě dnešní moderní doba s velikými možnostmi, jak nakládat s volným časem. Ta pestrost je úžasná. „Svůdce“ má mocné zbraně, jsou to především moderní technologie jako internet, laptopy, tablety, ale i bezmála neomezené možnosti v oblasti sportu, nakupování a zábavy (kina, koncerty, aj.). Musíme se umět oprostít od konzumu a pohodlí a vrátit se, tak jak nás učil Seton, Thoreau nebo Rousseau, do lesů a to s minimálním vybavením.

MY A TRAMPING

My se hrdě označujeme za trampy, my se k nim počítáme! A tramping je také vlastně naší celoroční činností, kterou provozujeme, a kterou se snažíme zaujmout mladé lidi. Věříme, že trampování a romantické hraní si na zálesáky je ušlechtilá a budující činnost, zábava a životní postoj.

Ale začněme od začátku. Ve čtvrtek podle starodávných trampských zvyků se můžeme sejít na „hrané“ tj. slezině, kde se hraje a zpívá, ale zároveň tuto chvíli setkání využijeme pro

domluvu, kam že to zítra vyrazíme. Dnes totiž díky pokroku máme většina z nás volné soboty, a tak na vandr můžeme vyrazet už v pátek po práci nebo po škole. S kamarády začínáme trampský vejšlap na nádraží, kde zakoupíme lístky a necháme se železným ořem zavést blíž lesům. Často jezdíváme na naše obvyklé fleky či na trampské campy, kde se sesedneme kol ohně. Povídáme, hrajeme, zpíváme, vyprávíme. Vše, co se vaří nebo jí, je společné. Všechno všech! Běžně se jezdívá od jara do podzimu, ale s jistotou mohu říct, že nejvíce se vzpomíná právě na často proklínané a promrzlé zimní vandry. Zvláště ty delší, kdy si bereme delší volna a touláme se po celý týden. Na takovém čundru si člověk zapamatuje každý den, mráz mu je vryje do paměti.

Co na takovém trampu děláme, jaká je náplň? Věřte, není to jen výše zmíněné lebedění u večerního ohně a kolujícího horkého čaje. Vždyť po celou dobu jsme v přírodě a tady je stále co objevovat a poznávat. Co je tato bylina zač, jaký může mít pro zálesáka užitek? Kdy a jakou část rostliny sbírám a jak ji zpracuji? Jak uvařím stravu, nemám-li na to nádobu? Čím impregnuji obuv? Jak získám barvivo nebo inkoust? Čím nahradím, to které koření? Jak získám repelent? Jak, kdy a kde si udělám bivak? Jak se orientuji v terénu, jak v noci, jak ve dne? Na všechny zvědavé otázky, jsou odpovědi. Vždyť tramp je vlastně zálesák a já znám jednoho znalého „Syna Divočiny“, který říká: „Zálesák je nejvšestrannější zaměstnání“. No ano, zálesák je lovcem, stopařem, kuchařem, ale potřebuje být i dendrologem, zoologem. Musí se vyznat v meteorologii a astronomii. Musí umět vyléčit choroby, rozpoznat, kdy a jakou část rostlin sbírat, které byliny jsou léčivé, které se hodí do zálesácké kuchyně, které může využít jinak. Toto vše a mnohem více se člověk naučí, jezdí-li svobodně do lesů s minimálním počtem civilizačních prostředků. Bude-li stále obklopen produkty civilizace, zůstane slepý a nevěšmavý vůči tomu, co mu příroda nabízí.

Vždyť dnes i tábory pro děti i přes jejich umístění v krásných koutech přírody jsou plné výtvarků civilizace. Namísto petrolejek a svíček máme osvětlení elektrické, hru na hudební nástroje a zpěv u ohně jsou nahrazeny diskotékou. Tam, kde jsme byli dříve na tři týdny odloučení od světa, jsme dnes plně propojeni mobilními telefony a sociálními sítěmi. A hned vedle chatků stojí řada aut.

Avšak k tomu, aby člověk trampoval určitě nepotřebuje stan, vařič nebo goretexové oblečení. Smrtelným hříchem je pak použití GPS navigace. Stačí odhodlání a upřímná touha poznávat a ostatní přichází se znalostmi zkušenějších kamarádů nebo vlastními prožitými pozitivními i negativními zkušenostmi. A my nabízíme dětem nový pohled na jejich současný způsob života. Vyrazit do oázy ticha a klidu s kamarády, kterých si váží, s kterými získávají nové poznání a zažívají radost ze života. Napodobujeme tak i naše předky, kteří těch málo volných chvil, co měli, prožívali v kruhu rodiny a přátel. Nedarujeme drahé prezenty, darujeme se jeden druhému. Nezajímáme se především o virtuální svět, nýbrž o ten skutečný, který se pomalu vytrácí. Nevěnujeme pozornost povrchním kratochvílím u tabletů a sms, my věnujeme pozornost skutečnému kamarádovi, který s námi sedí v kruhu přátel, když z ohně vylétne sloup jisker.

Prostý tramping bez zbytečných vymožeností je to, co nabízíme mladým lidem. A protože trampingu sami věříme, oddáváme se mu a je naším životním názorem, je naše nabídka upřímná, čistá a proto na ni další děti slyší.

JEŠTĚ PÁR RAD

Základní vybavení

Určitě nezapomeneme vzít s sebou spací vak alias spacák. Naši předchůdci jezdili pouze s dekami anebo jen v pláštích, do kterých se zamotali a zalezli pod hustý smrk. Mám za to, že tak daleko jít nemusíme a můžeme si dovolit přepych spacáku, ale každý necht' jedná dle svého uvážení. Druhou nejzákladnější věcí bude celta, k té se ještě později vrátíme, stejně tak k povídání o batohu. Jistě budeme potřebovat nádobu, v které budeme vařit ranní posilující čaj nebo večerní (dlouhým pochodem) zaslužené fazole na slanině s česnekem. Vždy bychom s sebou měli mít neprodyšnou podložku, nějaké to oblečení, stravu, nádobu na vodu (ešus, kochmašinu) a pár maličkostí, bez kterých jsme vedle, jak ta jedle (sirky, březovou kůru, nůž, lžíci, mapu, kompas...).

O dopravě

My se snažíme jezdit dopravou, kterou cítíme v souladu s naší představou trampingu a tím je výhradně vlak. Úžasné jsou lokálky, staré motoráky nebo patráky. Takový Posázavský Pacifik nebo lokálka na trati Paříž – Dobříš to je něco pro trampa! Ve vlaku totiž můžeme vytáhnout hudební nástroje a spustit produkci, nejlépe něco z Hobousáren, abychom sladili rytmus s jízdou po pražcích. Na vandr můžeme také vyrazit po vzoru prvorepublikových trampů i parníkem. Nejlépe parníkem Primátor Dittrich, ale pozor na vzpouru! I když pravdou je, že dnes se lodní doprava dá počítat za přepych. Autobusy nejsou voňavé a používáme je pouze v nouzi. Osobní vozy ponechme prosím Paďourům a Astrachánům!

O jídle

Základními potravinami na našich vandrech jsou ovšem špek, cibule, česnek a chléb. Bez tohoto proviantu do České divočiny není radno vyrážet. Další vhodnou krmí pro její poměr váhy, energetické hodnoty a chutnosti jsou ovesné vločky, které povětšinou konzumujeme ráno při snídani. Naši zálesáckou stravu obohatíme o nasbírané lesní plody a jiné přírodou nabízené doplňky. Jednak tím ušetříme hmotnost neseného proviantu, jednak sběrem získáváme čerstvé, na vitamíny a minerály bohaté, suroviny. Takový šípek se svým obsahem vitamínu je naprostým hegemone. Houby zase mohou nahradit maso. Lesní plody jako maliny, ostružiny, maliny nebo jahody výborně zpestří náš na špeku založený jídelníček. Čaj - nápoj, který pochází z východní Asie, dokáže český les nahradit. Jedinečný je čaj z Vrbovky („Ivančaj“), výborný čaj snadno připravíme z borůvčí, maliní, ostružiní apod. Můžeme využít léčivky jako třeba Podběl, Diviznu nebo Heřmánek.

O batohu

Sbalíme bágel, vždy se snažíme stejně jako u oblečení, aby nebyl nápadný a proto volíme povětšinou tmavší barvy (ideálně zelené, khaki, hnědé). Někomu vyhovuje kletr s bederním pásem, někdo preferuje horolezecký bágel pro svou jednoduchost, jiný zabalí starý vojenský ruksak, já dávám přednost staré dobré uesce. Mezi trampy se pro svinovací tornu vžily různé slangové názvy jako ueska, usárna nebo uzda. Rovnou podotknu, že usárna je z mnoha pohledů velmi nepraktický batoh. Každý, kdo zkoušel uzdu balit v mrazech, ví, o čem mluvím. Popruhy na ramena také nepatří mezi nejkomfortnější. Praktické není ani hluboce zabalené náhradní oblečení, a tak změní-li se během dne počasí nebo s večerem přijde chlad, je náš milý trampíř namydlený. Aby se dostal ke svetrku nebo mikině, znamená rozbalit celou tornu a zase zabalit. Na druhou stranu, usárna je velice lehká (jedná se vlastně jen o kus látky, která se ovine okolo smotané celtky) a díky svému tvaru válce potí záda v minimální míře. Mně však usárna voní především tím, že jsem ji vídal už před více než dvěma desítkami let na zádech kamarádů a věřím, že patří neodmyslitelně k českému trampingu. Ti, kteří jezdí spíše s menšími bágely, vozívají s sebou ještě jedno menší zavazadlo, jedná se o tzv. žracák, kam si ukládají povětšinou nějaký ten žvanec. Bagáž můžeme obohatit ještě o různé přídatné brašničky jako například „sumky“, do kterých se ukládají věci, bez kterých se slušný tramp neobejde.

O Stanovém dílci

Stanový dílec neboli celta je bavlněná hustou osnovou tkaná látka. Celta má více využití, můžeme se do ní zabalit u ohně nebo ji použít jako střechu, spíme-li pod širákem a chceme se chránit před deštěm. Nebo ji můžeme přes sebe přehodit v noci, tak aby nás chránila před chladem a vlhkostí. Existuje více způsobů, jak celtu natáhnout jako přístřešek. Vhodné je pro ukotvení cípů celtky využívat přírodních „kolíků“ např. kořenů, které se nám (zvolíme-li správně) v noci neuvolní. Z více celt je možné postavit i uzavřené stany. Dnes jsou nejdostupnější celtky čtvercového tvaru o velikosti 180 x 180 cm. Já však vřele doporučuji celtu kosočtvercovou, s kterou jezdím víc jak 20 let a plně se mi osvědčila. Lépe se pod ní člověk poskládá či zabalí.

O neprodyšné podložce

Rovnou na holou zem si lehne snad jenom naprostý greenhorn. Možná si řeknete proč toto rozebírat, vždyť to bere rozum. Ale vězte, je spousta zaručených „zálesáků“, kteří si ulehnou do měkkého mechu nebo trávy rovnou ve spacáku. Jasně, mech je fajn měkký. Ale také plný vlhkosti. A to si piště, můžeme mít sebelepší spacák (třebas určený pro expedice do Himalájí), ale takový zelenáč proklepe polovinu noci. Vlhkost ze země, mechu nebo trávy nasákne spacák a v tu ránu máme po izolaci. Vlhkost ničí izolační vlastnosti jakéhokoliv materiálu. Tak pozor na to. A ještě jedno upozornění, existuje široce rozšířený zlovyk, používat jako podložku pod sebe celtu. To je s dovolením také ehmm... nerozumné. Je nutné používat podložku vodě a vodním páram odolnou. Celta nás umí ochránit proti molekulám vody (děšť, sníh, rosa, jinovatka), ale vodní pára celtou dokáže projít. A co se stane, zahříváme-li zemský vlhký povrch svým tělem? Doporučuji igelit nebo ještě lépe izolační střešní fólii, která díky

své struktúre více vydrží. On takový igelit, který zmrzne, se strašně rád láme. Ideální je tmavší barva, rychleji na slunci uschne.

O obuvi

Obuv nesmíme podcenit. Ideální je pevná kvalitní kožená obuv, kterou nezapomínáme řádně impregnovat (chrání nejen před vlhkostí, ale zároveň ošetřuje kůži, která pak vydrží déle). Ideální impregnací je vosk, který rozotíráme buď starým zubním kartáčkem, nebo ještě lépe přímo prsty, aby se vosk dobře vsákl do usně. Jsme-li delší dobu v divočině, můžeme vosk nahradit přírodním dehtem, který získáváme pomalým zahříváním březové kůry v uzavřené nádobě (plechovce). Příjemné je po celodenní chůzi, vyměnit pevnou obuv za lehké a volné boty. Doporučit se dají mokašiny, které si šikovný zálesák ušije sám, jsou skladné a moc neváží.

Kaňon „Velké řeky“

Posázavský Pacifik

Kamarádi pod širákem

Použití celtý

Čaj „co les dal“

Bez komentáře

Usárna a žracák

Údolí Zlaté řeky